

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΩΝ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

Τζιμόπουλος Νίκος
Υπεύθυνος ΚΕ.ΠΑΗ.ΝΕ.Τ.
Ν. Κυκλάδων
ntzimop@de.sch.gr

Καραλής Θανάσης
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών
Πανεπιστημίου Πατρών
karalis@upatras.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα προγράμματα εισαγωγικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποτελούν ένα από τα βασικότερα έργα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, καθώς σχεδιάζεται η επιμόρφωση και η πιστοποίηση δεξιοτήτων για περισσότερους από 75.000 εκπαιδευτικούς σε ολόκληρη τη χώρα. Κατά το έτος 2002 υλοποιήθηκαν στο νομό Κυκλάδων, στο πλαίσιο της πρώτης φάσης του έργου, 45 προγράμματα εισαγωγικής επιμόρφωσης (στα νησιά: Σύρος, Πάρος, Μήλος, Τήνος, Μύκονος, Νάξος, Αντίπαρος και Μήλος). Στα προγράμματα αυτά συμμετείχαν 450 εκπαιδευτικοί και 18 επιμορφωτές. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της διερεύνησης των χαρακτηριστικών, των απόψεων και των προτάσεων των επιμορφωτών που συμμετείχαν στα προγράμματα της πρώτης φάσης του νομού Κυκλάδων.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *Επιμόρφωση, εκπαίδευση ενηλίκων, γνώσεις και δεξιότητες επιμορφωτών*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών (ΤΠΕ) υπογραμμίζεται ως προτεραιότητα, τόσο σε κείμενα ερευνητών, όσο και σε κείμενα διεθνών οργανισμών και διαμορφωτών πολιτικής. Αν και από διαφορετικές θεωρητικές αφετηρίες και οπτικές, τα παραπάνω κείμενα συγκλίνουν στην ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (τόσο στο επίπεδο της αρχικής, όσο και της συνεχιζόμενης εκπαίδευσής τους), σε ζητήματα που συνδέονται με τις ΤΠΕ και τις εφαρμογές τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (ενδεικτικά: Κοντογιαννοπούλου – Πολυδωρίδη, 1995 · Ράπτης & Ράπτη, 2000 - Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003· Δημητρακοπούλου, 2004· Κόμης, 2004). Αυτή ακριβώς η επιμόρφωση εμφανίζεται και ως αναγκαίος όρος για την αποτελεσματική και αποδοτική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, ενώ από σχετικές έρευνες στην Ελλάδα έχει αναδειχθεί τόσο η σημασία της επιμόρφωσης για τη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ, όσο και το γεγονός ότι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί των διαφόρων βαθμίδων προβάλλουν και διατυπώνουν την ανάγκη επιμόρφωσης στις ΤΠΕ ως πάγιο αίτημα και πρόταση (ενδεικτικά: Εμβαλωτής & Τζιμογιάννης, 1999· Γκρίτση, Καμπεζά & Κότσαρη, 2000· Πολίτης, Καραμάνης, Ρούσσοσ & Τσαούσης, 2000).

Στην Έκθεση της Λισσαβόνας (κομβικό κείμενο της κοινοτικής πολιτικής για την εκπαίδευση), η επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών στη χρήση του διαδικτύου και των πολυμέσων, αναδεικνύεται ως βασικός στόχος για τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών – μελών. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής το Υπουργείο Παιδείας προχώρησε στο σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης για 76.000 εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το συγκεκριμένο έργο επιμόρφωσης έχει δομηθεί σε δύο επάλληλες

φάσεις: κατά την πρώτη φάση (εισαγωγική επιμόρφωση) πραγματοποιήθηκε η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη χρήση βασικών εφαρμογών πληροφορικής (επεξεργαστής κειμένου, φύλλα υπολογισμού, πρόγραμμα δημιουργίας παρουσιάσεων και ηλεκτρονικό ταχυδρομείο), ενώ στη δεύτερη φάση έχει σχεδιαστεί η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα αξιοποίησης του εκπαιδευτικού λογισμικού και ένταξης πακέτων λογισμικού σε επιμέρους γνωστικά αντικείμενα.

ΟΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Οι επιμορφωτές των προγραμμάτων επελέγησαν από τα τοπικά Κέντρα Στήριξης Επιμόρφωσης (ΚΣΕ), με βάση ειδικό ad hoc Μητρώο που συγκροτήθηκε από επιτροπή του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (ΠΙ) και του Ερευνητικού Ακαδημαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΕΑΙΤΥ). Τα βασικά κριτήρια για την αξιολόγηση των αιτήσεων των επιμορφωτών και την ένταξή τους στο Μητρώο ήταν τα ακόλουθα:

- Οι σπουδές (πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ ή ισότιμο και αντίστοιχο της αλλοδαπής και μεταπτυχιακό τίτλο κάθε επιπέδου).
- Η προηγούμενη ανάλογη εμπειρία σε θέματα επιμόρφωσης στην αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση.
- Η γενικότερη εκπαιδευτική εμπειρία.
- Η συμμετοχή σε δραστηριότητες που σχετίζονται με την ένταξη και την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη μαθησιακή και γενικότερα στην εκπαιδευτική διαδικασία
- Το επίπεδο των οργανωτικών ικανοτήτων και της ικανότητας διαπροσωπικής επικοινωνίας.
- Η γνώση ξένων γλωσσών πιστοποιούμενη με πιστοποιητικό γλωσσομάθειας ή ισότιμο δίπλωμα ξένης γλώσσας.

Από τις 10.107 υποψηφίους επιμορφωτές, που αρχικά υπέβαλλαν αίτηση, πληρούσαν τα προσόντα πιστοποίησης (και τελικά εντάχθηκαν στο Μητρώο) 5.400, το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων ήταν διορισμένοι καθηγητές Πληροφορικής, των κλάδων ΠΕ19 και ΠΕ20.

Όπως παρατηρούμε στα κριτήρια αξιολόγησης των υποψηφίων επιμορφωτών δεν περιλαμβάνεται η προηγούμενη εκπαίδευση ή επιμόρφωση σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων, παρά το γεγονός ότι στη διεθνή, αλλά και στην ελληνική βιβλιογραφία, η συγκεκριμένη παράμετρος θεωρείται ως ιδιαίτερα κρίσιμη και σημαντική για την αποτελεσματική υλοποίηση προγραμμάτων που απευθύνονται σε ενήλικους εκπαιδευόμενους (Mocker & Noble, 1981· Brookfield, 1995· Knowles, 1998· Merriam & Cafarella, 1999· Jarvis, 2004· Κόκκος, 2004· Καραλής, 2004). Το πρόβλημα της έλλειψης επιμόρφωσης και εμπειρίας των επιμορφωτών, επισημαίνεται και από το ΕΑΙΤΥ στον «Οδηγό Επιμορφωτή Εκπαιδευτικών» όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται: «...ελάχιστοι επιμορφωτές έχουν προηγούμενη εμπειρία στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών και οι περισσότεροι επιμορφωτές δεν έχουν παρακολουθήσει ειδική εκπαίδευση σχετικά με το ρόλο που έχουν αναλάβει» (ΕΑΙΤΥ, 2002). Για το λόγο αυτό, είχε προβλεφθεί η διεξαγωγή βραχυχρόνιων προγραμμάτων εισαγωγικής εκπαίδευσης των επιμορφωτών, τα οποία όμως δεν υλοποιήθηκαν στο νομό Κυκλάδων, λόγω τεχνικών προβλημάτων (δυσκολία μετακίνησης).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα δεδομένα που παρουσιάζονται στη συνέχεια έχουν συλλεγεί στο πλαίσιο ευρύτερης έρευνας για την αποτίμηση της ποιότητας υλοποίησης και των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων εισαγωγικής επιμόρφωσης στις ΤΠΕ των εκπαιδευτικών του νομού Κυκλάδων. Η ερευνητική τεχνική που χρησιμοποιήθηκε ήταν εκείνη του ερωτηματολογίου, το οποίο

περιελάμβανε ερωτήσεις κλειστού και ανοικτού τύπου. Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις κλειστού τύπου, δίνονταν σε κλίμακα Likert (με χαρακτηρισμούς: διαφωνώ απόλυτα, διαφωνώ, ούτε διαφωνώ–ούτε συμφωνώ, συμφωνώ, συμφωνώ απόλυτα). Συγκεκριμένα, συμπληρώθηκαν:

- 228 ερωτηματολόγια εκπαιδευομένων, κατά την έναρξη του προγράμματος (50,7% του συνολικού πληθυσμού),
- 223 ερωτηματολόγια εκπαιδευομένων, μετά τη λήξη του προγράμματος (49,6% του συνολικού πληθυσμού), και
- 16 ερωτηματολόγια επιμορφωτών (συνολικά 88,9% του συνολικού πληθυσμού).

Όπως έχει αναφερθεί η παρούσα εργασία εστιάζει στην παρουσίαση και ανάλυση των δεδομένων που αφορούν στους επιμορφωτές των προγραμμάτων, τα οποία αντλήθηκαν από τα αντίστοιχα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από τους επιμορφωτές. Ωστόσο, ζητήματα που σχετίζονται με την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα των επιμορφωτών διερευνώνται με βάση και τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια των εκπαιδευομένων.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΩΝ

Τα χαρακτηριστικά των επιμορφωτών που δίδαξαν στα προγράμματα του νομού Κυκλάδων κατά την πρώτη φάση του έργου παρατίθενται στους πίνακες 1-4:

Πίνακας 1. Φύλο επιμορφωτών

	Αριθμός	Ποσοστό (%)
Άνδρας	11	68,8
Γυναίκα	5	31,2
<i>Σύνολο</i>	16	100,0

Πίνακας 2. Ηλικία επιμορφωτών

	Αριθμός	Ποσοστό (%)
Έως 30 ετών	1	6,3
31-35 ετών	10	62,5
36-45 ετών	5	31,2
Άνω των 45 ετών	0	0,0
<i>Σύνολο</i>	16	100,0

Πίνακας 3. Αντικείμενο σπουδών επιμορφωτών

	Αριθμός	Ποσοστό (%)
Πληροφορική	11	68,8
Θετικές επιστήμες	5	31,2
<i>Σύνολο</i>	16	100,0

Πίνακας 4. Μεταπτυχιακές σπουδές επιμορφωτών

	Αριθμός	Ποσοστό (%)
Ναι	0	0,0
Όχι	16	100,0
<i>Σύνολο</i>	16	100,0

Σύμφωνα με τα στοιχεία των πινάκων 1-4, οι επιμορφωτές των προγραμμάτων είναι κυρίως άνδρες, ηλικίας 31-45 ετών, που έχουν σπουδάσει Πληροφορική ή Θετικές Επιστήμες και δεν διαθέτουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Σύμφωνα με τα υπόλοιπα στοιχεία των ερωτηματολογίων, όλοι οι επιμορφωτές εργάζονται ως εκπαιδευτικοί στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (σε σχολεία του νομού Κυκλάδων) και μόνον δύο κατέχουν τίτλο παιδαγωγικής επιμόρφωσης (ΠΑΤΕΣ-ΣΕΛΕΤΕ). Όπως προκύπτει από τα δεδομένα του πίνακα 5, περίπου οι μισοί από τους επιμορφωτές δίδαξαν για πρώτη φορά σε πρόγραμμα ενηλίκων, ενώ περιορισμένη ήταν και εμπειρία όσων είχαν διδάξει στο παρελθόν. Σημειώνουμε, επίσης, ότι μόνον ένας επιμορφωτής δήλωσε ότι έχει μελετήσει βιβλία που αναφέρονται στις μεθόδους και τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων, ενώ κανένας από τους επιμορφωτές δεν είχε μελετήσει τον «Οδηγό Επιμορφωτή Εκπαιδευτικών», που είχε αποσταλεί σε όλους τους επιμορφωτές από το ΕΑΙΤΥ.

Πίνακας 5

ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΗΛΙΚΩΝ		
	Αριθμός	Ποσοστό (%)
Πρώτη φορά	7	43,8
1-3 έτη	5	31,3
4-9 έτη	2	12,5
> 9 ετών	2	12,5
<i>Σύνολο</i>	16	100,0

Προκειμένου να διερευνηθεί η δυνατότητα των επιμορφωτών στην επιλογή και χρήση συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών¹, τους ζητήθηκε να κατατάξουν τις εκπαιδευτικές τεχνικές, βαθμολογώντας με 1 την τεχνική που χρησιμοποιούν περισσότερο και συνεχίζοντας με τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές τεχνικές.

Πίνακας 6: Εκπαιδευτικές τεχνικές

Εισήγηση	1	1	1	1	1	2	1	3	1		3	6	1	1	2	1
Συζήτηση	4	2	4	3	3	4	2	1	3	2		7	2		4	3
Ανάθεση ατομικών εργασιών	5	4	2	4	4	3	6		4	1	4	8		3	5	4
Επίδειξη	6	5	3	2	2	1	3	2	2	3	1	9	4		1	2
Παιχνίδι ρόλων		6					9					5				
Προσομοίωση							7					4	5			
Καταιγισμός ιδεών	2	7					8					2			3	
Εργασία σε ομάδες	3	3					4	4			2	1		2		
Μελέτη περίπτωσης							5				5	3	3			

¹ Τεχνικών, δηλαδή πέραν της «παραδοσιακής» εισήγησης, οι οποίες προωθούν την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων (πρβλ. σχετικά: Courau, 2000· Noye, Piveteau, 1999).

Όπως διαπιστώνουμε από τα στοιχεία του πίνακα 6:

- Δέκα από τους δεκαέξι επιμορφωτές σημείωσαν ως συχνότερα εφαρμοζόμενη τεχνική εκείνη της εισήγησης.
- Η επίδειξη, η ανάθεση ατομικών εργασιών και η συζήτηση σημειώνονται από αρκετούς επιμορφωτές, ωστόσο, στις περισσότερες των περιπτώσεων, δεν αναφέρονται ως συχνότερα χρησιμοποιούμενες.
- Σχετικά χαμηλή προτεραιότητα δόθηκε στην εφαρμογή αμιγώς συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών (για παράδειγμα: μελέτες περίπτωσης, εργασία σε ομάδες), παρά το γεγονός ότι τα αντικείμενα των προγραμμάτων και τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων, συνηγορούσαν στη χρήση τους.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί πως παρά το γεγονός ότι οι επιμορφωτικές παρεμβάσεις οργανώθηκαν κυρίως με βάση την εισήγηση και τη συζήτηση, σχεδόν το σύνολο των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στα προγράμματα αξιολόγησαν θετικά τους επιμορφωτές, τόσο ως προς την επάρκεια, όσο και ως προς την προσπάθεια που κατέβαλαν για την κάλυψη των επιμορφωτικών τους αναγκών. Σημειώνεται, επίσης, ότι οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν, σχεδόν στο σύνολό τους, ικανοποίηση από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα. Συγκεκριμένα, ποσοστό 98,2% των εκπαιδευτικών χαρακτηρίζει ως ενδιαφέροντα και χρήσιμα τα αντικείμενα των προγραμμάτων, ενώ ποσοστό 92,1% δηλώνει την πρόθεση να συμμετάσχει στην επόμενη φάση των προγραμμάτων.

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΩΝ

Προκειμένου να διερευνηθεί ο βαθμός ικανοποίησης των επιμορφωτών από την υλοποίηση των προγραμμάτων, αλλά και προκειμένου να αποτυπωθούν οι απόψεις τους σχετικά με βασικές διαστάσεις του σχεδιασμού και της υλοποίησης, ζητήθηκε από τους επιμορφωτές να απαντήσουν σε ερωτήσεις ανοικτού τύπου αναφορικά με τα θετικά και τα αρνητικά στοιχεία των σεμιναρίων, αλλά και με τις προτάσεις τους για τη βελτίωση των προγραμμάτων που σχεδιάζεται να υλοποιηθούν στη συνέχεια. Στους πίνακες 7-9 παρουσιάζονται τα σχετικά ευρήματα, τα οποία προέκυψαν από την ανάλυση και κατηγοριοποίηση των απαντήσεων των επιμορφωτών (σημειώνεται ότι αρκετοί επιμορφωτές διατύπωσαν περισσότερα από ένα στοιχεία):

Πίνακας 7. Θετικά στοιχεία των προγραμμάτων

	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την καθημερινή τους διδακτική πράξη	10	29,5
Καλά τεκμηριωμένο υλικό επιμόρφωσης	6	17,6
Επιδότηση εκπαιδευτικών για αγορά Η/Υ	4	11,8
Εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τις νέες τεχνολογίες	4	11,8
Ένας εκπαιδευόμενος ανά υπολογιστή	3	8,8
Περιεκτική διδακτέα ύλη	3	8,8
Λειτουργία ολιγομελών τμημάτων	2	5,9
Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στον τόπο διαμονής τους	1	2,9
Η ύπαρξη τεχνικού κατά τη διάρκεια του μαθήματος	1	2,9
<i>Σύνολο</i>	34	100,0

Πίνακας 8

Αρνητικά στοιχεία των προγραμμάτων		
	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Μεγάλο εύρος διδακτέας ύλης για το χρονικό διάστημα	15	36,6
Ανομοιογένεια όσον αφορά το επίπεδο των εκπαιδευομένων	8	19,5
Λίγες ώρες πρακτικής εξάσκησης	6	14,6
Περισσότερο ενημερωτικό λογισμικό για κάθε ειδικότητα	4	9,8
Μικρό ποσό χρηματοδότησης για αγορά Η/Υ μετά το πρόγραμμα	3	7,3
Η έλλειψη έντυπου εκπαιδευτικού υλικού	2	4,9
Κακός τρόπος επιλογής εκπαιδευομένων	1	2,4
Δεν υπήρχε τεχνική υποστήριξη	1	2,4
Έλλειψη οδηγιών για εκπαιδευτικό υλικό	1	2,4
<i>Σύνολο</i>	41	100,0

Όπως διαπιστώνουμε, ως περισσότερο θετικά στοιχεία των προγραμμάτων οι επιμορφωτές αναφέρουν την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ, καθώς και το υλικό επιμόρφωσης. Ως περισσότερο αρνητικά σημεία σημειώνονται το μεγάλο εύρος της διδακτέας ύλης και η ανομοιογένεια των τμημάτων ως προς το επίπεδο των εκπαιδευομένων. Σημειώνουμε ότι η ικανότητα αναπροσαρμογής του περιεχομένου των διδακτικών ενοτήτων, όταν αυτό δεν ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά και το επίπεδο των εκπαιδευομένων, αποτελεί βασικό προσόν ενός εκπαιδευτή ενηλίκων (Mocker, Noble, 1981· Κόκκος, 2004). Ακόμη, σημειώνουμε ότι η ανομοιογένεια των τμημάτων δεν θα πρέπει να θεωρείται από τον εκπαιδευτή ως a priori αρνητικό στοιχείο, καθώς με τη χρήση κατάλληλα επιλεγμένων εκπαιδευτικών τεχνικών μπορεί να οδηγήσει στην προώθηση της ενεργητικής συμμετοχής των εκπαιδευομένων και στην επίτευξη των αρχικών στόχων του προγράμματος (Καραλής, 2004).

Επίσης, από τα στοιχεία των πινάκων 7 και 8, είναι εμφανές ότι κανένα από τα αναφερόμενα (ως θετικά ή ως αρνητικά) στοιχεία δεν σχετίζεται με την αυτοαξιολόγηση του έργου των επιμορφωτών ή με τον κριτικό αναστοχασμό της παρέμβασής τους – μια άλλη βασική ικανότητα για τους εκπαιδευτές ενηλίκων (Brookfield, 1995· Μαυρογιώργος, 2003). Όλα τα στοιχεία αναφέρονται σε άλλες παραμέτρους της υλοποίησης των προγραμμάτων και συγκεκριμένα σε ζητήματα που σχετίζονται με το σχεδιασμό και την οργάνωση. Προκύπτει, ωστόσο, ότι το περιεχόμενο των προγραμμάτων ήταν δυσανάλογα εκτεταμένο σε σχέση με το επίπεδο των εκπαιδευομένων², κάτι που συνήθως οδηγεί τους εκπαιδευτές, οι οποίοι δεν διαθέτουν εμπειρία ή επιμόρφωση σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων, σε μια αγχώδη προσπάθεια κάλυψης της διδακτέας ύλης, πολλές φορές ανεξάρτητα από το επίπεδο πρόσληψης και κατανόησης από τους εκπαιδευόμενους.

Τέλος, όπως συνάγεται από τα δεδομένα του πίνακα 9, οι προτάσεις των επιμορφωτών για τη βελτίωση των προγραμμάτων συνδέονται άμεσα (όπως είναι αναμενόμενο) με τα προβλήματα που

² Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία που προέκυψαν από τα ερωτηματολόγια των εκπαιδευομένων (σε ποσοστό 61,8%, οι εκπαιδευόμενοι δηλώνουν ως σημαντικότερο πρόβλημα των προγραμμάτων το υπερβολικά εκτεταμένο εύρος της «διδακτέας ύλης»).

επισήμαναν – ωστόσο απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στην ανάγκη συστηματικής εκπαίδευσης των ίδιων των επιμορφωτών.

Πίνακας 9

Προτάσεις για τη βελτίωση της ποιότητας υλοποίησης των προγραμμάτων		
	Συχνότητα	Ποσοστό (%)
Να επιλέγονται οι εκπαιδευόμενοι με κριτήριο το επίπεδό τους	8	20,5
Αύξηση της διάρκειας της επιμόρφωσης	8	20,5
Να υπάρχουν περισσότερες ώρες πρακτικής εξάσκησης	7	17,9
Επαρκής χρηματοδότηση στην αρχή του προγράμματος	3	7,7
Να υπάρχει συνέχεια, με διδακτικά σενάρια ανά ειδικότητα	3	7,7
Ύπαρξη βοηθού επιμορφωτή	2	5,2
Περισσότερο εκπαιδευτικό λογισμικό	2	5,1
Παράδοση έντυπου εκπαιδευτικού υλικού	2	5,1
Έγκαιρη διανομή εκπαιδευτικού λογισμικού	2	5,1
Επαναληπτικά μαθήματα μετά από κάποιο χρόνο	1	2,6
Λιγότερες γραφειοκρατικές διαδικασίες	1	2,6
<i>Σύνολο</i>	39	100,0

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως αναφέρθηκε, τόσο οι επιμορφωτές όσο και οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν χαρακτηρίζουν ως επιτυχημένα τα προγράμματα και δηλώνουν ικανοποίηση από τη συμμετοχή τους σε αυτά. Τα προβλήματα που επισημάνθηκαν από τους επιμορφωτές αφορούσαν κυρίως το μεγάλο εύρος της ύλης, σε σχέση με το διαθέσιμο χρόνο, αλλά και την ανομοιογένεια στο εσωτερικό της ομάδας των εκπαιδευομένων (ως προς τις προηγούμενες γνώσεις και δεξιότητες στα αντικείμενα των προγραμμάτων). Ωστόσο, από τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν θεωρούμε πως προκύπτει σαφώς το πρόβλημα της έλλειψης εξειδικευμένης εκπαίδευσης των επιμορφωτών σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων και ειδικότερα σε ζητήματα επιλογής και χρήσης συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών, αλλά και οργάνωσης της επιμορφωτικής τους παρέμβασης. Θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί ότι το πρόβλημα αυτό δεν αφορά μόνον τα συγκεκριμένα προγράμματα, καθώς εντοπίζεται στα περισσότερα πλαίσια επιμόρφωσης και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης στη χώρα μας. Αυτό ακριβώς το τελευταίο στοιχείο θεωρούμε ότι καθιστά ακόμη περισσότερο απαραίτητη την άμεση ενεργοποίηση των σχετικών προβλέψεων του έργου, για βραχυχρόνια εκπαίδευση των επιμορφωτών σε ζητήματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Brookfield, S. (1995), *Becoming a critically reflective teacher*. San Francisco: Jossey-Bass.
2. Courau, S. (2000), Τα βασικά «εργαλεία» του εκπαιδευτή ενηλίκων. Αθήνα: Μεταίχμιο.
3. Jarvis, P. (2004), *Adult Education and Lifelong Learning*. London: Routledge-Falmer.
4. Knowles, M. S. (1998). *The Adult Learner*. Houston: Gulf Publishing.
5. Merriam, S. B. & Cafarella, R. S. (1999), *Learning in Adulthood*. San Francisco: Jossey-Bass.
6. Mocker, D. W. & Noble, E. (1981), Training part-time instructional staff. In S. Grabowski, *Preparing Educators for Adults*. San Francisco: Jossey-Bass.
7. Noye, D. & Piveteau, J. (1999), *Πρακτικός οδηγός του εκπαιδευτή*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

8. Γκρίτσι, Φ., Καμπεζά, Μ. & Κότσαρη, Μ. (2000), Απόψεις των Νηπιαγωγών για τη χρήση του υπολογιστή στην πρώτη σχολική ηλικία. Στο Β. Κόμης (επιμ.), *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*, 601-607. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
9. Δημητρακοπούλου, Α. (2004), Διαστάσεις αξιοποίησης των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην ελληνική εκπαίδευση: υπάρχουσα κατάσταση και ενέργειες βελτίωσης. Στο Μ. Ιωσηφίδου & Ν. Τζιμόπουλος (επιμ.), *Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη*, 30-41, Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
10. Εμβλωτής, Α & Τζιμογιάννης, Α. (1999), Στάσεις καθηγητών της περιοχής των Ιωαννίνων σχετικά με τις Νέες Τεχνολογίες στο Ενιαίο Λύκειο. Στο Α. Τζιμογιάννης (επιμ.), *Πληροφορική και Εκπαίδευση*, 203-212. Ιωάννινα: Σύλλογος Καθηγητών Πληροφορικής Ηπείρου.
11. Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΕΑΙΤΥ), (2002), *Οδηγός Επιμορφωτή Εκπαιδευτικών*. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ.
12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2003), Αποδοτικές επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: επιτακτική ανάγκη για την Ευρώπη. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
13. Καραλής, Θ. (2004), *Σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
14. Κόκκος, Α. (2004), Οι εκπαιδευτές ενηλίκων και η εκπαίδευσή τους, *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 1, 12-23.
15. Κόμης, Β. (2004), Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
16. Κοντογιαννοπούλου – Πολυδωρίδη, Γ. (1995), *Εκπαιδευτική Πολιτική και Πρακτική: Κοινωνιολογική Ανάλυση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
17. Μαυρογιώργος, Γ. (2003), Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου. Στο Α. Κόκκος (επιμ.), *Διδακτικό υλικό του Εθνικού Προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών*, Αθήνα: Υπουργείο Εργασίας.
18. Πολίτης, Π., Καραμάνης, Μ., Ρούσος, Π. & Τσαούσης, Γ. (2000), Αξιολόγηση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στα πλαίσια του έργου ΟΔΥΣΣΕΑΣ. Στο Β. Κόμης (επιμ.), *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*, 583-592. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
19. Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (2000), Εκπαιδευτική Πολιτική και Εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση. Στο Β. Κόμης (επιμ.), *Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση*, 15-28. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.